

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยอันเป็นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ ที่ราบลุ่มแม่น้ำสำคัญๆของประเทศ โดยเฉพาะตอนบนสุดที่ติดต่อกับประเทศ สหภาพพม่าและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเทือกเขาสลับซับซ้อนต่อเนื่องกัน มาจากที่ราบสูงยูนานตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีลักษณะเป็นพื้นที่สูงอันประกอบด้วยยอดดอย ภูเขา ทิวเขา และที่ราบสูงเฉพาะพื้นที่ตอนบนของภาคเหนือ บางพื้นที่สลับ ซับซ้อนติดต่อกันเป็นเทือกเขาเชื่อมโยงหลายจังหวัดของ เป็นที่ทราบกันดีทางภูมิศาสตร์ เช่น ทางตอนบนสุดติดกับสหภาพพม่าก็จะมีเทือกเขาถนนธงชัย เรื่อยลงไปทางใต้เป็นทิวเขาตะนาวศรี ส่วนที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก็จะเป็นทิวเขาแดนลาว ส่วนที่เป็นทิวเขาสลับ ซับซ้อน น้อยใหญ่ตอนเหนือของประเทศไทยก็จะเป็นทิวเขาผีปันน้ำและทิวเขาตามชื่อแต่ละ ท้องถิ่น โดยพื้นที่ตอนบนทั้งหมดมีความสูง โดยเฉลี่ยเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางที่ประมาณ 250–400 เมตร การมีทิวเขาต่อเนื่องหลายพื้นที่ทำให้พื้นที่ที่ราบระหว่างหุบเขา ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง เป็นช่วงๆ จึงทำให้มีที่ราบที่จำกัด ส่วนใหญ่จะอยู่ตามลุ่มน้ำเล็กๆใหญ่กระจายทั่วภาคเหนือ เช่น ที่ราบลุ่มน้ำแม่ตื่น ปิง วัง ยม และ น่าน เป็นต้น

ในระคับท้องถิ่น ก็จะมีลุ่มน้ำสำคัญๆ ที่ไหลลงลึกลงไปตามไหล่และหุบเขา เกิดเป็นพื้นที่ตกตะกอนสองฟากฝั่ง ซึ่งต่อมาได้เป็นแหล่งประกอบอาชีพและที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่เริ่มตั้งแต่ลำน้ำใหญ่ 3 สายระหว่างประเทศคือ ลำน้ำสาละวิน ลำน้ำโขงและลำน้ำแยงซี ได้ก่อให้เกิดลุ่มน้ำที่สำคัญๆในพื้นที่ที่แม่น้ำทั้ง 3 สายดังกล่าวได้ไหลผ่าน ในส่วนของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งตั้งอยู่ภายในกรอบทิวเขาโดยรอบ มีลักษณะแคบและยาวตามแนวเหนือใต้มีแนวทิวเขากั้น จะมีที่ราบลุ่มน้ำฝาง ที่ราบลุ่มน้ำปิงซึ่งเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่กินพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ที่ราบลุ่มลำน้ำแม่จัน นอกจากนั้นยังมีที่ราบลุ่มน้ำสาขาย่อยๆอีกเช่น ลุ่มน้ำกกซึ่งไหลผ่านจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ลุ่มน้ำแม่แจ่ม ลุ่มน้ำแม่ตื่น ในจังหวัดเชียงใหม่และ ลุ่มน้ำกว๊าน ในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เป็นต้น ส่วนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนอกจากจะมีที่ราบลุ่มน้ำสาละวินที่เป็นเขตแดนระหว่างไทยและสหภาพพม่าแล้ว ก็มีลุ่มน้ำขวมในเขตอำเภอขุนขวม แม่สะเรียง ลุ่มน้ำเมยที่อำเภอสบเมย และ ลุ่มน้ำปายในเขตอำเภอปาย เหล่านี้เป็นต้น

การเป็นพื้นที่ป่าไม้สำคัญของประเทศ เช่น ป่าไม้สัก ป่าไม้เบญจพรรณ ป่าไม้ในเขตร้อนชื้น หรือป่ามรสุม ทำให้ผืนป่ามีความอุดมสมบูรณ์ เป็นจุดกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย ทำให้มีความ

หลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ ลำน้ำที่ไหลมาจากที่สูงในฤดูฝนย่อมนำพาความอุดมสมบูรณ์มาตกตะกอนและทับถมบริเวณที่ราบลุ่มน้ำปีแล้วปีเล่า เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์หรือประชาชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ประกอบอาชีพทางการค้าขายทางน้ำหรือทำการเกษตรกรรม นับตั้งแต่อดีตกาลจวบจนกระทั่งปัจจุบันเป็นเวลานับร้อย ๆ ปี แรงจูงใจใฝ่หาแหล่งทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำให้มีการเพิ่มจำนวนของประชากรต่างถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชากรดั้งเดิมในพื้นที่ เช่น ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ หรือแม่แต่ชาวพื้นเมืองซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดา ต่างก็ไปแสวงหาที่ประกอบอาชีพการเพาะปลูกแหล่งใหม่ ๆ ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า ทำให้มีการหักล้างถางป่าตัดไม้ทำลายทรัพยากร โดยเฉพาะพวกป่าไม้ยอดอ่อนเนื่อง จะเห็นได้จากสถิติของป่าไม้ที่ลดลงในแต่ละปี

การรุกคืบเพื่อใช้เป็นที่ทำมาหากินของกลุ่มประชากรที่มีการพัฒนาการและเทคโนโลยีสูงกว่า ทำให้ผู้คนอพยพไปยังแหล่งทำกินใหม่ ๆ จากพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์ล่อยร่นขึ้นไปยังพื้นที่สูงกว่าแต่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรป่าไม้ มีพื้นดินอันอุดมและเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก การประกอบอาชีพของประชากรก็ปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของพื้นที่ ความรู้ เทคโนโลยี ตลอดจนดินฟ้าอากาศ สภาพสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มคน หากเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเท่าใด จำนวนผู้คนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่าและภูเขาเพื่อใช้เป็นแหล่งพักพิงและประกอบอาชีพก็เพิ่มขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ ไม่รวมกับประชากรดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ตามป่าเขาลำเนาไพร หรือตามแหล่งที่ราบอันน้อยนิดของภูเขา ไหลเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร และสัตว์ป่า ซึ่งคนทั่วไปรู้จักกันดีว่าเป็นชาวภูเขา หรือ ชาวเขานั่นเอง ปัจจุบันประมาณว่า ในประเทศไทยมีชาวเขาอยู่ถึง 20 เผ่า ซึ่งมีประชากรทั้งหมดประมาณ 550,000 คนในจำนวนนี้มี 6 เผ่าใหญ่ๆ ด้วยกันคือ เข่า กะเหรี่ยง, อาข่า (อีโก้), ละอู (มุเซอ), ม้ง (แม้ว) และลีซอ (ชนพล จากใจดี, 1994)

ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีกรณีปัญหาที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองจับกุมผู้บุกรุกเขตป่าสงวน เพื่อตัดไม้ ทำลายป่าเพื่อเพาะปลูกพืชไร่อยู่อย่างต่อเนื่องหรือกรณีปัญหาที่เจ้าหน้าที่จับกุมผู้บุกรุกเข้าไปจับจองหรือเพาะปลูก พืชไร่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนหรืออุทยานแห่งชาติ กรณีปัญหาเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยแม้กระทั่งในสมัยปัจจุบันก็ยังคงมีปัญหาดังกล่าวข้างคางอยู่บ้างครั้งจะมีประชากรรวมตัวกันมาจากหลายพื้นที่ หลายอำเภอทางตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ และแม่แต่ว่าจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมตัวกันมาประท้วงต่อทางราชการบริเวณศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขอพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย ขอพื้นที่ทำมาหากิน ขอบริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่อยู่อาศัย ในรูปแบบของป่าชุมชนหรือในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นปัญหาจากความต้องการพื้นที่ทำกินของประชาชน รัฐบาลเองก็ต้องเข้าไปจัดการช่วยเหลือเป็นกรณีเฉพาะหน้า แต่ปัญหาดังกล่าวจะไม่มีวันหมดไป ถ้าหากอาชีพของพวกเขาถูกจำกัดไว้เฉพาะด้าน การใช้

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักคงเหมือนแต่ก่อนมา การให้ความรู้ การให้การศึกษา การให้สิทธิความเสมอภาคในโอกาสที่ทุกคนในสังคมพึงได้รับด้วยความเท่าเทียมกันต่างหาก จะเป็นการสร้างจิตสำนึกในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สร้างอาชีพที่หลากหลายให้ประชาชนเหล่านั้นได้เลือกปฏิบัติและประกอบสัมมาอาชีพะตามศักยภาพอันควรแก่อัตภาพ จึงจะทำให้พวกเขารักและทุ่มเทในการพัฒนาและดำรงรักษาสິงซึ่งครั้งหนึ่งพวกเขาเคยตัดวงเอาจากทรัพยากรโดยไม่รู้คุณค่าในวันข้างหน้ามาเป็นการช่วยกันดูแลอย่างทุ่มเทและจะมีความยั่งยืน โดยแท้จริง

การจัดการศึกษา เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการทางสังคมที่มุ่งหวังให้เป็นกระบวนการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม หลักการ ทฤษฎีความรู้ จินตนาการ ความต้องการหรือความฝัน จากคนสู่คนรุ่นแล้วรุ่นเล่า การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวของกลุ่มคนในสังคมในชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้จะไม่เหมือนกันแต่ก็นับเป็นความสำเร็จของกระบวนการจัดการศึกษาในสังคมนั้น

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ภูเขาหรือเขตพื้นที่สูงซึ่งส่วนมากเป็นชาวเขา ย่อมมีอุปสรรคในโอกาสที่จะได้รับอย่างเท่าเทียมกันในการเข้ารับการศึกษาดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี 2540 ในมาตรา 30 กล่าวว่า “ บุคคลย่อมเสมอภาคในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” (สำนักงานสภาพัฒนาการศึษา 2540)

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่หาทางส่งเสริมและสนับสนุนให้เขาเหล่านั้นได้เรียนตามรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ว่า “ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย” (กระทรวงศึกษาธิการ 2542) ผลสืบเนื่องมาจากนโยบายลดกำลังคนภาครัฐตั้งแตปี 2535 ผลจากการปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้งานการจัดการศึกษาของชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และระดับล่างสุดที่ต้องได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การจัดการบริหารการศึกษาก่อนการปฏิรูปการศึกษามีลักษณะการรวมศูนย์ไว้ส่วนกลาง (Centralization) โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์และประกาศของหน่วยบังคับบัญชา ดังนั้นความรู้สึทักของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาจึงออกมาว่า ผู้รับบริการการศึกษาคือ ประชาชนจะต้องปฏิบัติและยอมรับเอาสิ่งที่ทางราชการหรือหน่วยงานมอบให้ “ครูเป็นผู้ให้ นักเรียนเป็นผู้รับ ครูรับความรู้มาแล้วนำมาถ่ายทอดต่อ ครูออกข้อสอบความจำ นักเรียนจะต้องตอบตามที่ครูเคยสอนและตอบให้ถูกต้องตามนั้นถึงจะได้คะแนน” ลักษณะดังกล่าวทำให้มีข้อวิจารณ์ตลอดมาว่า เป็นการสอนแบบนกแก้ว

นกขุนทอง ไม่ได้ฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความคิดแต่ประการใด และผลตามมาก็คือไม่สามารถนำความรู้ที่ไปใช้อย่างไร

ข้อปัญหาทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมาแล้วนั้นเชื่อว่าได้เปิดทางให้แก่ใจและพัฒนาอย่างเป็นระบบตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 นโยบายลดกำลังคนภาครัฐด้วยโครงการเออร์ลี่รีไทร์ (Early Retire) ตามด้วยโครงการจากกันด้วยดี และพัฒนาประสิทธิภาพกำลังคน ทำให้มีบุคลากรทางการศึกษาสมัครใจลาออกเป็นจำนวนมาก ผนวกกับจำนวนบุคลากรที่เกษียณในแต่ละปีทำให้เพิ่มจำนวนที่น่าตกใจและสิ่งที่มีผลกระทบอย่างทันทีทันใดก็คือ จำนวนครูที่สอนในโรงเรียนลดลง บางโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่เหลือครูปฏิบัติหน้าที่เพียง 2 คน ส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น บางโรงเรียนจะไม่มีครูเหลือทำหน้าที่ในโรงเรียนเลย ส่วนที่ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ก็อยู่ในสภาพขาดแคลนอย่างหนัก โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมมือหาทางช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ภาวการณ์วิกฤติเช่นนี้คนที่หนักที่สุดคงไม่พ้น ผู้บริหารของโรงเรียนแห่งนั้นซึ่งต้องรับหลายๆบทบาทในขณะเดียวกัน ตั้งแต่การทำหน้าที่ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้ประสานความร่วมมือในการช่วยเหลือจากหน่วยเหนือและชุมชน

เป็นสิ่งที่น่าทึ่งว่าในสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูป ภายใต้ความขาดแคลนทางด้านทรัพยากรที่จำเป็นในการบริหาร บุคคลและ โรงเรียนเหล่านั้นยังคงดำเนินการไปได้และหลายๆแห่งสามารถทำได้ดี ได้รับการยกย่องในผลสัมฤทธิ์ด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องที่น่าจะเข้าไปศึกษาการบูรณาการหลักการปฏิบัติงานและนวัตกรรมต่างๆที่นำมาปฏิบัติงานได้ผลนั้น มาเผยแพร่สู่สาธารณชนอันจะเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมในการพัฒนาการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อทำการศึกษาศาสนภาพการจัดการบริหารการศึกษาของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สูงห่างไกลและทุรกันดารของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วนำมาบูรณาการโดยพยายามให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจนได้รูปแบบที่ดีและสร้างความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ

2.1 เพื่อศึกษาระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน

2.2 เพื่อสังเคราะห์และบูรณาการระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนบนพื้นที่สูงของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงใหม่

2.3 เพื่อประเมินผลความพึงพอใจการบูรณาการการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา
โรงเรียนบนพื้นที่สูงของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและ จังหวัดเชียงใหม่'

สมมุติฐานการวิจัย ไม่มี

ขอบเขตการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยในด้านต่างๆดังนี้ คือ

1. ขอบเขตพื้นที่ กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยรวม 2 จังหวัดตามเขตพื้นที่การศึกษา คือ
 - 1.1 โรงเรียนบนพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1-5
 - 1.2 โรงเรียนบนพื้นที่สูงจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1-2
2. ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยทำการวิจัยในเนื้อหา ดังนี้
 - 2.1 ด้านบริบทของสถานศึกษา ได้แก่ สภาพทั่วไปของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน
 - 2.2 ด้านกระบวนการ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการโรงเรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา
 - 2.3 ด้านผลลัพธ์ ได้แก่ คุณภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนที่ดี รวมทั้งความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษา เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นต้น
3. ขอบเขตของช่วงเวลา

ดำเนินการศึกษาวิจัยในปีการศึกษา 2548 - 2549 ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2548- กันยายน 2549
4. ขอบเขตของประชากรผู้เกี่ยวข้องในการวิจัย
 - 4.1 กลุ่มประชากรโรงเรียน ได้แก่โรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1-5 ตามสถิติและข้อมูลทางการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พบว่าจังหวัด เชียงใหม่ทั้ง 5 เขตพื้นที่การศึกษามีจำนวนสถานศึกษาทุกสังกัดรวมทั้งสิ้น 1,296 แห่ง มีจำนวน บุคลากรครู รวมทั้งสิ้น 18,774 คน มีจำนวนนักเรียนนักศึกษาารวมกันทั้งสิ้น 422,140 คน ส่วน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้ง 2 เขตพื้นที่การศึกษามีจำนวนสถานศึกษาทุก สังกัดรวมทั้งสิ้น 355 แห่ง มีจำนวนบุคลากรครู รวมทั้งสิ้น 2,274 คน มีจำนวนนักเรียนนักศึกษา

รวมกันทั้งสิ้น 54,829 คน ส่วนประชากรสถานศึกษาหรือโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงของจังหวัด เชียงใหม่จะกระจายอยู่ทุกเขตของจังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษา เขต 2 เขต 3 และเขต 5 ส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นทั้งสองเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันอาจ จัดได้ว่าเป็นพื้นที่สูงทั้งหมด เพราะอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางที่ 130 เมตรโดยเฉลี่ย

4.2 กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ทำการคัดเลือกจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สูงและทุรกันดาร แบบ จำเพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน ๕ โรงเรียน และโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงในเขตจังหวัด แม่ฮ่องสอน โดยการคัดเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) เช่นเดียวกัน จำนวน ๒ โรงเรียน โดยการกำหนดให้จึกรวมเป็นกลุ่มตั้งอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 7 แห่งคือ

- (1) โรงเรียนวัดบ้านม่อน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1
- (2) โรงเรียนวัดจิวเฒ่า สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 2
- (3) โรงเรียนบ้านเวียงห้วย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 3
- (4) โรงเรียนบ้านแสนตอ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 4
- (5) โรงเรียนบ้านแม่ตูป สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 5
- (6) โรงเรียนบ้านในสอย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1
- (7) โรงเรียนบ้านห้วยไก่อ่า สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 2

4.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง และ คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้แทนศิษย์เก่า

5. ตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ โรงเรียนบนพื้นที่สูงของ จ.เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา และความพึงพอใจต่อระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในด้านต่างๆ คือ ด้าน บริบทสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์

ข้อจำกัดของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการอันอาจเป็นผลต่อคุณภาพของการ วิจัยในภาพรวมได้คือ

1. พื้นที่สูง โรงเรียนกว่า 80 % ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ล้วนตั้งอยู่ในเขต พื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง กว่า 300 เมตรรวมทั้งมีความทุรกันดาร และ

ยากลำบากในการสื่อสารการคมนาคมต่างๆ การประชุมปฏิบัติการ การเก็บข้อมูลทำได้ไม่สะดวกมากนัก

2. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการมีจำนวนจำกัดจึงต้องบริหารจัดการอย่างเข้มงวด จนก่อให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานของผู้เกี่ยวข้องได้

3. ความแตกต่างในหลายๆอย่างเช่น พื้นที่ บุคลากรของโรงเรียน ชุมชนที่ตั้งของโรงเรียน รวมทั้งปัญหาในการบริหารจัดการของแต่ละพื้นที่ที่มีความหลากหลาย

ข้อตกลงเบื้องต้น

การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

1. เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อประกอบการเรียนการสอนในสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยของสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัย ให้มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินการวิจัยในรูปแบบต่างๆอย่างกว้างขวางต่อไป

ผลและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบรูปแบบและเทคนิควิธีการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา ภายใต้อาณาเขตความขาดแคลนทางด้านทรัพยากร
2. ได้รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาอันเหมาะสมที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนบนพื้นที่สูงตามสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่แตกต่าง
3. ได้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาและฝึกอบรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในการทำงานร่วมกับชุมชนในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน และเขตพื้นที่ภาคเหนือ
4. ได้ข้อมูลและแนวคิดสำคัญในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การบริหารการศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตและระดับปริญญาโท ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา หมายถึง โครงสร้าง รูปแบบ ระบบกระบวนการ แนวปฏิบัติหรือวิธีดำเนินงานในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการจัดการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง

โรงเรียนบนพื้นที่สูง หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สูง โดยเฉลี่ยจากระดับน้ำทะเลไม่ต่ำกว่า 300 เมตรเป็นชุมชนห่างไกล และทุรกันดารของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาให้เป็นหน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา

กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง ของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของโรงเรียน หมายถึง แผนการ แนวทางหรือ ทิศทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่กำหนดขึ้นตามสภาพและศักยภาพของพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง และ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ผู้แทนนักเรียน ผู้แทนศิษย์เก่า ของโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง ของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

